

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Νικόλαος Μπεζαντάκος, Καθηγητής
του Παν/μίου Αθηνών**

Αμφιλόχιος Παπαθωμάς, Επίκ.

Καθηγητής του Παν/μίου Αθηνών

**Ευαγγελία Λουτριανάκη, Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης**

**Βασίλειος Χαραλαμπάκος,
Φιλολόγος**

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αλέξανδρος Κεσίσογλου, Αναπλ.

Καθηγητής του Παν/μίου Ιωαννίνων

Μαρίνα Δεδούλη, Σχολ. Σύμβουλος

Γεωργία Κατσαγάνη –

Γιαννακοπούλου, Φιλολόγος

Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δημήτριος Καλανδράνης,

Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπυρίδων Καράμπαλης, Φιλόλογος

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ
ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ**

**Σωτήριος Γκλαβάς, Μόνιμος
Πάρεδρος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σεβαστιανή Μακρή, Ζωγράφος

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

**Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Νικόλαος Μπεζαντάκος
Αμφιλόχιος Παπαθωμάς
Ευαγγελία Λουτριανάκη
Βασίλειος Χαραλαμπάκος**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Ελληνικά Γράμματα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 5ος

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

I. Παράλληλα κείμενα

Ενότητα 1

Το χελιδόνισμα της Ρόδου Οι αρχαίες ρίζες της νεοελληνικής παράδοσης

Δεν ταξιδεύουν μόνο οι λέξεις στον χρόνο αλλά και τα έθιμα. Παρατίθεται παρακάτω ένα δημώδες άσμα το οποίο τραγουδούσαν παιδιά, καθώς πήγαιναν από σπίτι σε σπίτι προαναγγέλλοντας τον ερχομό της άνοιξης και έπαιρναν γλυκίσματα. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η επιβίωση αυτού του εθίμου στη νεότερη εποχή, καθώς και η ύπαρξη ανάλογων νεοελληνικών «χελιδονισμάτων». Να συγκρίνετε το αρχαίο

άσμα με το νεοελληνικό τραγούδι
από τη Θράκη, όπως το μεταφέρει
ο Ν.Γ. Πολίτης:

ἤλθ' ἤλθε χελιδῶν
καλὰς ὥρας ἄγουσα,
καλοὺς ἐνιαυτοὺς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα.
παλάθαν σύ προκύκλει
ἐκ πίονος οἴκου
οἴνου τε δέπαστρον
τυροῦ τε κάνυστρον
καὶ πύρνα χελιδῶν
καὶ λεκιθίταν
οὐκ ἀπωθεῖται· πότερ' ἀπίωμες ἢ
λαβώμεθα;
εἰ μὲν τι δώσεις· εἰ δε μή, οὐκ
ἔάσομες·
ἢ τάν θύραν φέρωμες ἢ
τό ὑπέρθυρον
ἢ τάν γυναῖκα τάν ἔσω καθημέναν·

μικρά μὲν ἔστι, ῥαδίως νιν οἴσομες.
ἄν δὴ τι φέρῃς, μέγα δὴ τι φέροις·
ἄνοιγ' ἄνοιγε τάν θύραν χελιδόνη·
οὐ γάρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ
παιδία.

Page, Poetae Melici Graeci
απ. 848, 1-19

Ἦρθε, ἦρθε χελιδόνα
ἦρθε και ἄλλη μεληδόνα
κάθισε και λάλησε
και γλυκά κελάηδησε:
«Μάρτη, Μάρτη μου καλέ
και Φλεβάρη φοβερέ,
κι αν φλεβίσεις κι αν τσικνίσεις,
καλοκαίρι θα μυρίσεις.
Κι αν χιονίσεις κι αν κακίσεις,
πάλιν ἀνοιξη θ' ανθίσεις».
Συ καλή νοικοκυρά,
έμπα στο κελάρι σου,
δώσε και μιαν ορνιθίτσα
φέρε και μια κουλουρίτσα.

Μετάφραση

«Ήλθε το χελιδόνι ήλθε / φέρνει τις
καλοκαιριές / και χαρούμενες χρο-
νιές, / κάτασπρη έχει την κοιλιά,
μαύρη την ουρά. / Ρίξε συκοπιτα-
ρίδα / από το αρχοντικό σου, / φέρε
κύπελλο κρασί / και κανίστρι με
τυρί. / Και το ξεροκόμματο, / μα και
το αυγόψωμο / αγαπά το χελιδόνι.
Να του δίνουμε ή θα καλοχεριστού-
με; / Αν μας δώσεις - Αν μας αρνη-
θείς, ησυχία δε θα βρεις· / ή θα
αρπάξουμε την πόρτα ή τ' ανώφλι-
της / ή τη νοικοκυρά που ναι μες
στο σπίτι· / είναι μικροκαμωμένη,
εύκολα σηκώνεται. / Αν θα μας
φιλοδώρησεις, να 'ναι κάτι που
αξίζει. / Άνοιγε, άνοιγε τη θύρα στα
χελιδονάκια· / δεν είμαστε δα γέροι,
είμαστε παιδιά».

(μτφρ. Μ.Ζ. Κοπιδάκης)

Η αξία της ελληνικής γλώσσας

«Μου δόθηκε, αγαπητοί φίλοι, να γράψω σε μια γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, μια γλώσσα που μιλιέται επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς διακοπή και μ' ελάχιστες διαφορές. Η παράλογη αυτή, φαινομενικά, διάσταση αντιστοιχεί και στην υλικοπνευματική οντότητα της χώρας μου. Που είναι μικρή σε έκταση χώρου και απέραντη σε έκταση χρόνου. Και το αναφέρω όχι διόλου για να υπερηφανευθώ, αλλά για να δείξω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας ποιητής, όταν χρησιμοποιεί για τα πιο αγαπημένα πράγματα τις ίδιες λέξεις που χρησιμοποιούσαν μια Σαπφώ ή ένας Πίνδαρος [...]. Χωρίς να λησμονεί κανείς ότι στο

μάκρος είκοσι πέντε αιώνων δεν υπήρξε ούτε ένας, επαναλαμβάνω ούτε ένας, που να μη γράφτηκε ποίηση στην ελληνική γλώσσα. Να τι είναι το μεγάλο βάρος παράδοσης που το όργανο αυτό σηκώνει. Το παρουσιάζει ανάγλυφα η νέα ελληνική ποίηση».

Ο. Ελύτης, «Λόγος στην Ακαδημία της Στοκχόλμης», Έν λευκώ, Αθήνα 1992, σσ. 325-327

Ερώτηση

Ποια άποψη εκφράζει ο συγγραφέας του παραπάνω αποσπάσματος; Να στηρίξετε την άποψη αυτή με στοιχεία που θα αντλήσετε από την Ενότητα.

Ενότητα 2

Σε αντίθεση με την εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθηνά, στην οποία ο πατέρας και η μητέρα φροντίζουν πρώτοι να δώσουν καλές βάσεις στο παιδί, στη Σπάρτη, όπως μας πληροφορεί ο Πλούταρχος στα παρακάτω αποσπάσματα, οι γονείς δεν μπορούσαν να μεγαλώνουν και να μορφώνουν τα παιδιά τους όπως ηθελαν, αφού, μόλις αυτά γίνονταν επτά ετών, ζούσαν σε ομάδες και μάθαιναν τόσα γράμματα όσα τους ήταν αναγκαία.

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Τούς δέ Σπαρτιατῶν παῖδας οὐκ ἐπί ὠνητοῖς οὐδέ μισθίοις ἐποιήσατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκοῦργος, οὐδ' ἐξῆν ἐκάστω τρέφειν οὐδέ

παιδεύειν ὡς ἐβούλετο τόν υἱόν,
ἀλλά πάντας εὐθύς ἑπταετείς
γενομένους παραλαμβάνων αὐτός
εἰς ἀγέλας κατελόχιζε, καί συννό-
μους ποιῶν καί συντρόφους μετ'
ἀλλήλων εἴθιζε συμπαίξειν καί
συσχολάζειν.

Πλούταρχος, Λυκούργος 16.4-5

Γλωσσικά σχόλια

οὐκ ἐπὶ ὠνητοῖς οὐδὲ μισθίοις ἐποιήσατο παιδαγωγοῖς ὁ Λυκούργος	ο Λυκούργος δεν ὄρισε παιδαγω- γούς αγορασμέ- νους ἢ ἐμμισθους
οὐδ' ἐξῆν (οριστ. παρατ. ρ. ἕξεστι) ἐκάστῳ	οὔτε ἦταν δυνατό στον καθένα
εὐθύς ἑπταετείς γενομένους	αμέσως μόλις γίνονταν ἑπτὰ ετών

παραλαμβάνων	αφού τα έπαιρνε
εἰς ἀγέλας	κατένεμε σε
κατελόχιζε	λόχους
συννόμους	κάνοντάς τους
ποιῶν	εταίρους (δηλ. συντρόφους)
μετ' ἀλλήλων	μεταξύ τους
εἶθιζε	τα συνήθιζε να
συμπαίξουν και	παίζουν μαζί και
συσχολάζουν	να περνούν τον καιρό τους ομαδικά

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Γράμματα μὲν οὖν ἔνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον· ἢ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τό ἄρχεσθαι καλῶς ἐγένετο καί καρτερεῖν πονοῦντα καί νικᾶν μαχόμενον. Διό καί τῆς ἡλικίας προερχομένης ἐπέτεινον αὐτῶν τήν

ἄσκησιν, ἐν χρῶ τε κείροντες καί
βαδίζειν ἀνυποδήτους παίζειν τε
γυμνοὺς ὡς τὰ πολλά συνεθίζοντες.

Πλούταρχος, Λυκούργος 16.6

Γλωσσικά σχόλια

ἔνεκα τῆς χρείας	ὅσα ἦταν ανα- γκαία, ὅσα χρειάζονταν
πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς ἐγένετο	εἶχε ὡς σκοπὸ να τους μάθει την υπακοή στους κυβερνῶντες
καρτερεῖν πονοῦντα	να ἔχουν υπομο- νη στους κόπους
νικᾶν μαχόμενον	να νικοῦν στις μάχες
διὸ καὶ τῆς ἡλικίας προερχομένης	γι' αὐτό και ὅσο μεγάλωναν

έν χρώ (ουσ. χρώς: το δέρμα, η επιδερμίδα) τε κείροντες	και κουρεύοντάς τους σύρριζα
καί ὡς τὰ πολλά συνεθίζοντες	και συνηθίζοντάς τους ως επί το πλείστον να...

Ερωτήσεις

- 1. Ποια χαρακτηριστικά έχει η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Σπάρτη;**
- 2. Με βάση το απόσπασμα της Ενότητας, τα παραπάνω αποσπάσματα από τον Πλούταρχο, αλλά και τις γνώσεις σας από την αρχαία ιστορία, να συγκρίνετε την εκπαίδευση στην αρχαία Αθηνά και στην αρχαία Σπάρτη.**

Ενότητα 3

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στους παρακάτω στίχους ο Αριστοφάνης περιγράφει διάφορους επαγγελματίες οι οποίοι ξυπνούν με το λάλημα του πετεινού, για να πάνε στις δουλειές τους.

Οὔτω δ' ἴσχυέ τε καί μέγας ἦν τότε
καί πολύς, ὥστ' ἔτι καί νῦν ὑπό τῆς
ῥώμης τῆς τότε ἐκείνης, ὅπότεν
μόνον ὄρθριον ἄση, ἀναπηδῶσιν
πάντες ἐπ' ἔργον, χαλκῆς, κεραμῆς,
σκυλοδέψαι, σκυτῆς, βαλανῆς,
ἀλφिताμοιβοί, τορνευτολυρασπιδο-
πηγοί· οἱ δέ βαδίζουσ' ὑποδησάμε-
νοι νύκτωρ.

Αριστοφάνης, Ὀρνιθες
στ. 488-492 Μετάφραση

Μετάφραση

Και ήταν τότε (ο πετεινός) τόσο πανίσχυρος και μέγας και πολύς, ώστε, ακόμα και τώρα, από τη δύναμη του την τοτινή και μόνο που θα τραγουδήσει το πρωί αναπηδούν όλοι για δουλειά: χαλκιάδες, κανατάδες, ταμπάκηδες, παπουτσήδες, λουτράρηδες, αλευράδες, τορνευτολυρασπιδαρμωστάδες. Και άλλοι ποδένονται και περπατούν αξημέρωτα.

(μτφρ. Φ.Ι. Κακριδής)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Πλούταρχος στο παρακάτω απόσπασμα από τη βιογραφία του Περικλή αναφέρει ότι ο Περικλής επιθυμούσε να μετέχει στα αγαθά της πόλης κάθε Αθηναίος.

Ὅπου γάρ ὕλη μὲν ἦν λίθος,
χαλκός, ἐλέφας, χρυσός, ἔβενος,
κυπάρισσος, αἱ δὲ ταύτην
ἐκπονοῦσαι καὶ κατεργαζόμεναι
τέχνη τέκτονες, πλάσται,
χαλκοτύποι, λιθουργοί, βαφεῖς
χρυσοῦ, μαλακτῆρες ἐλέφαντος,
ζωγράφοι, ποικιλταί, τορευταί,
πομποὶ δὲ τούτων καὶ κομιστῆρες
ἔμποροι καὶ ναῦται καὶ κυβερνήται
κατὰ θάλατταν, οἱ δὲ κατὰ γῆν
ἄμαξοπηγοὶ καὶ ζευγοτρόφοι καὶ
ἡνίοχοι καὶ καλωστρόφοι καὶ
λινουργοὶ καὶ σκυτοτόμοι καὶ
ὄδοποιοὶ καὶ μεταλλεῖς, ἐκάστη δὲ
τέχνη, καθάπερ στρατηγός ἴδιον
στράτευμα, τὸν θητικὸν ὄχλον καὶ
ἰδιώτην συντεταγμένον εἶχεν,
ὄργανον καὶ σῶμα τῆς ὑπηρεσίας
γινόμενον, εἰς πάσαν ὡς ἔπος
εἶπεῖν ἡλικίαν καὶ φύσιν αἱ χρεῖαι

διένεμον καί διέσπειρον τήν
εὐπορίαν.

Πλούταρχος, Περικλής 12.6

Γλωσσικά σχόλια

ὅπου γὰρ ὕλη μέν ἦν ἐλέφας	γιατί όπου το υλικό ήταν ελεφαντόδοντο
αἱ δὲ ταύτην ἐκπονοῦσαι καὶ κατεργαζόμεναι τέχναι	και οι τεχνίτες που κατεργάζο- νταν και επεξερ- γάζονταν το υλικό
τέκτονες	ξυλουργοί ή οικοδόμοι
πλάσται	οι τεχνίτες που επεξεργάζονται (πλάθουν) τον πηλό ή το κερι

χαλκοτύποι	χαλκιάδες, χαλκουργοί
λιθουργοί	λιθοξόοι, μαρμαράδες
μαλακτῆρες ἐλέφαντος	αυτοί που κατεργάζονται το ελεφαντόδοντο
ποικιλταί	διακοσμητές
τορευταί	τορνευτές, αυτοί που επεξεργάζο- νται ανάγλυφα έργα
πομποί δέ τούτων και κομιστῆρες	εκείνοι οι οποίοι στέλνουν και προμηθεύουν, μεταφέρουν αυτά
κυβερνήται	κυβερνητες πλοίων
ἀμαξοπηγοί	αμαξοποιοί

ζευγοτρόφοι	ζευγολάτες
καλωστρόφοι	κατασκευαστές σκοιनिιών
σκυτοτόμοι	βυρσοδέψες, τσαγκάρηδες
ἐκάστη δὲ τέχνη	κάθε ἐπάγγελμα
καθὰ περ	ὅπως ακριβῶς
ἴδιον	το δικό του
τὸν θητικὸν	το πλήθος των
ὄχλον καὶ	μισθωτῶν καὶ
ἰδιώτην	τους
	ανειδίκευτους
ὡς ἔπος εἰπεῖν	για να το πω ἔτσι
αἱ χρεῖαι	οι ἀνάγκες

Ερωτήσεις

- 1. Ποια ἐπαγγέλματα ἀναφέρει ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ποια ὁ Πλούταρχος;**

**Ποια από αυτά διατηρούνται
έως τις μέρες μας;**

**2. Να εντοπίσετε ποια από τα
επαγγέλματα που αναφέρονται
στα παραπάνω αποσπάσματα
απαντούν και στο κείμενο της
Ενότητας.**

Ενότητα 4

**Ο Λουκιανός στο έργο του
'Άληθής Ιστορία αναφέρει επίσης
την περιπέτεια που είχαν αυτός και
οι σύντροφοί του στο νησί των
Βουκεφάλων. Στο παρακάτω
απόσπασμα περιγράφει πώς τους
συμπεριφέρθηκαν οι Βουκέφαλοι.**

**'Εντεῦθεν ἡμᾶς ὑπεδέχετο πέλαγος
προσηνές καί νῆσος οὐ μεγάλη,
εὐπρόσιτος, συνοικουμένη·
ἐνέμοντο δε αὐτήν ἄνθρωποι**

ἄγριοι, Βουκέφαλοι, κέρατα
ἔχοντες, οἶον παρ' ἡμῖν τόν
Μινώταυρον ἀναπλάττουσιν.
Ἀποβάντες δε προήειμεν
ὑδρευσόμενοι καί σιτία ληψόμενοι,
εἴ ποθεν δυνηθείημεν· οὐκέτι γάρ
εἶχομεν. Καί ὑὔδωρ μέν αὐτόν
πλησίον εὔρομεν, ἄλλο δέ οὐδέν
ἐφαίνετο, πλήν μυκηθμός πολὺς οὐ
πόρρωθεν ἠκούετο. Δόξαντες οὖν
ἀγέλην εἶναι βοῶν, κατ' ὀλίγον
προχωροῦντες ἐπέστημεν τοῖς
ἀνθρώποις. Οἱ δέ ἰδόντες ἡμᾶς
ἐδίωκον, καί τρεῖς μέν τῶν ἐταίρων
λαμβάνουσιν, οἱ δέ λοιποὶ πρὸς τήν
θάλατταν καταφεύγομεν.

Λουκιανός, Αληθῆς Ιστορία 2.44

Γλωσσικά σχόλια

έντεϋθεν	έπειτα
προσηνές	ήρεμο
εὐπρόσιτος	ευκολοπλησίαστος
συνοικουμένη	κατοικημένη
ένέμοντο	κατείχαν
οῖον	όπως
παρ' ἡμῖν	σ' εμάς
ἀναπλάττουσιν	φαντάζονται
ἀποβάντες	αφού αποβιβαστή- καμε
προήειμεν (οριστ. Παρατ. ρ. πρόειμι) καὶ σιτία ληψόμενοι	προχωρήσαμε, για να βρούμε νερό και τροφή

εἴ ποθεν	αν από κάπου
δυνηθείημεν	μπορούσαμε
οὐκέτι γὰρ	γιατί δεν είχαμε
εἴχομεν	πια
μυκηθμός	μουγκρητό
οὐ πόρρωθεν	όχι από μακριά
	(από κοντά)
δόξαντες οὖν	επειδή νομίσαμε,
	λοιπόν
βοῶν	βοδιών
ἐπέστημεν(οριστ.	βρεθήκαμε
αορ. ρ.	κοντά,
ἐφίσταμαι)	συναντήσαμε
τῶν ἐταίρων	από τους
	συντρόφους

Ερωτήσεις

1. Ποια χαρακτηριστικά είχαν οι Βουκέφαλοι και πώς αντιμετώπισαν τον αφηγητή και τους συντρόφους του;
2. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;
3. Με βάση το κείμενο του Λουκιανού γνωρίζουμε πώς εξελίχθηκε η ιστορία: ο Λουκιανός και οι σύντροφοί του πήραν τα όπλα, κινήγησαν με τη σειρά τους τους Βουκέφαλους, σκότωσαν πολλούς και αιχμαλώτισαν ζωντανούς δύο. Στη συνέχεια οι Βουκέφαλοι έστειλαν αντιπροσώπους ζητώντας πίσω τους δικούς τους και προσφέροντας για λύτρα πολλά τυριά, ξερά

ψάρια, κρεμμύδια και τέσσερα ελάφια που είχαν τρία πόδια το καθένα. Ανακαλείτε στη μνήμη σας περιπτώσεις από τα ομηρικά έπη, όπου αντίστοιχα κάποιος δίνει λύτρα, για να πάρει πίσω ένα δικό του πρόσωπο;

Ενότητα 5

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Περικλής εκφράζει την άποψη ότι ήρθε ο καιρός η Αθήνα να αξιοποιήσει τον πλούτο της, για να κατασκευάσει δημόσια έργα που θα φέρουν, πέρα από δόξα, ευπορία στους Αθηναίους, αφού θα δραστηριοποιήσουν όλους τους επαγγελματίες. Έτσι, όλοι θα έχουν εργασία και η πόλη θα έχει τη

**δύναμη να αναπτύσσεται και να
συντηρείται μόνη της.**

**[...] Δεῖ δέ τῆς πόλεως
κατεσκευασμένης ἰκανῶς τοῖς
ἀναγκαίοις πρὸς τὸν πόλεμον, εἰς
ταῦτα τὴν εὐπορίαν τρέπειν αὐτῆς,
ἀφ' ὧν δόξα μὲν γενομένων αἰδῖος,
εὐπορία δέ γενομένων ἐτοίμη
παρέσται, παντοδαπῆς ἐργασίας
φανείσης καὶ ποικίλων χρειῶν, αἱ
πᾶσαν μὲν τέχνην ἐγείρουσαι,
πᾶσαν δέ χεῖρα κινουῖσαι, σχεδόν
ὅλην ποιοῦσιν ἐμμισθον τὴν πόλιν,
ἐξ αὐτῆς ἅμα κοσμουμένην καὶ
τρεφομένην.**

Πλούταρχος, Περικλῆς 12.4

Γλωσσικά σχόλια

δει̅ δέ τῆς πόλεως
κατεσκευασμένης
ἱκανῶς τοῖς
ἀναγκαίοις πρὸς
τὸν πόλεμον, εἰς
ταῦτα τὴν
εὐπορίαν τρέπειν
αὐτῆς

πρέπει ἡ πόλις,
αφού ετοίμασε
σε ικανοποιη-
τικό βαθμό τα
απαραίτητα για
τον πόλεμο, σε
αυτά τα ἔργα να
διοχετεύσει την
ευπορία της
(τον πλούτο
της)

ἀφ' ὧν δόξα μὲν
γενομένων
αἰδῖος, εὐπορία
δέ γινομένων
ἐτοίμη παρέσται,
(οριστ. μέλλ. ρ.
πάρειμι)

τα οποία, αν
γίνουν, θα χαρί-
σουν δόξα αθά-
νατη ενώ όσο
θα γίνονται θα
υπάρχει πραγ-
ματική ευημερία
(πλούτος)

**παντοδαπῆς
ἐργασίας
φανείσης καὶ
ποικίλων
χρειῶν,**

**αἱ πᾶσαν μὲν
τέχνην
ἐγείρουσαι,
πᾶσαν δὲ
χεῖρα
κινουῦσαι**

**ἐξ αὐτῆς ἅμα
κοσμουμένην
καὶ
τρεφομένην**

**αφοῦ θα απαιτηθεῖ
κάθε εἶδους εργασία
καὶ θα παραστει
κάθε εἶδους ἀνάγκη**

**οἱ οποίες
δραστηριοποιώντας
κάθε επαγγελματία
καὶ κινητοποιώντας
(δίνοντας ἀπασχό-
ληση σε) ὅλα τα
χέρια**

**καὶ ταυτόχρονα να
αναπτύσσεται καὶ
να συντηρεῖται ἀπὸ
μόνη της**

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Ισοκράτης στον λόγο του Περί ειρήνης προτρέπει τους Αθηναίους να εγκαταλείψουν την επεκτατική πολιτική και να περιοριστούν στα όρια του δικού τους κράτους. Ζώντας ειρηνικά και χωρίς πολέμους, οι Αθηναίοι θα γίνονται διαρκώς πλουσιότεροι, αφού θα έχουν απαλλαγεί από τις εισφορές για τον πόλεμο και θα αναπτυχθεί το εμπόριο.

Ἦν δέ τήν εἰρήνην ποιησώμεθα καί τοιούτους ἡμᾶς αὐτούς παράσχωμεν οἴους αἱ κοιναί συνθήκαι προστάττουσιν, μετά πολλῆς μέν ἀσφαλείας τήν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καί κινδύνων καί ταραχῆς εἰς ἣν νῦν πρός ἀλλήλους καθέσταμεν,

καθ' ἑκάστην δέ τήν ἡμέραν πρὸς
εὐπορίαν ἐπιδώσομεν,
ἀναπτεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν
καί τῶν τριηραρχιῶν καί τῶν ἄλλων
τῶν περὶ τόν πόλεμον λειτουργιῶν,
ἀδεῶς δέ γεωργοῦντες καί τήν
θάλατταν πλέοντες καὶ ταῖς ἄλλαις
ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες αἱ νῦν διὰ
τόν πόλεμον ἐκλελοίπασιν.
Ὅψόμεθα δέ τήν πόλιν διπλασίας
μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους
λαμβάνουσαν, μεστήν δέ
γιγνομένην ἐμπόρων καί ξένων καὶ
μετοίκων ὧν νῦν ἐρήμη
καθέστηκεν.

Ἰσοκράτης, Περί ειρήνης 20-21

Γλωσσικά σχόλια

ἦν δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα	αν κάνουμε ειρήνη
καὶ τοιοῦτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν	και αν έχουμε τέτοια συμπεριφορά
οἴους αἱ κοιναὶ συνθῆκαι προστάττουσιν	ὅπως ορίζουν οι κοινές συνθηκες (αναφέρεται σε ὅσα είχαν οριστεί με την Ανταλκί- δεια Ειρηνη που εἶχε συναφθεῖ το 387 π.Χ.)
εἰς ἣν νῦν πρὸς ἀλλήλους καθέσταμεν	στην οποία (κοι- νωνικη αναταρά- χη) έχουμε περιέλθει τώρα

πρὸς εὐπορίαν	θα αυξάνουμε
ἐπιδώσομεν	τον πλούτο
ἀδεῶς	χωρίς φόβο
αἴ...	οι οποίες έχουν
ἐκλελοίπασιν	εκλείψει
ὀψόμεθα	θα δούμε
διπλασίας μὲν ἢ	να έχει διπλάσια
νῦν τὰς	έσοδα από όσα
προσόδους	εισπράττει τώρα
λαμβάνουσα	
μεστήν δέ	και να είναι
γιγνομένην	γεμάτη από
ῶν νῦν ἐρήμη	από τους
καθέστηκεν	οποίους τώρα
(οριστ. παρακ. ρ.	έχει ερημώσει
καθίσταμαι)	

Ερωτήσεις

- 1. Με βάση το πρώτο παράλληλο κείμενο, πώς μπορεί η Αθηνά να αυτοσυντηρηθεί κατά τον Περικλή;**
- 2. Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, πώς μπορεί η Αθηνά να διπλασιάσει τα έσοδά της;**
- 3. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας που εντοπίζεται ανάμεσα στα παραπάνω αποσπάσματα και στο κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 6

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Μαντίθεος, γνωρίζοντας ότι ψέγεται για τα αριστοκρατικά του φρονήματα, όσο και για την εικόνα του, προσπαθεί να πείσει ότι δεν πρέπει να κρίνεται κανείς με βάση την

εξωτερική του εμφάνιση αλλά με βάση τα έργα του. Η εξωτερική εμφάνιση αποτελεί απατηλό κριτήριο, αντίθετα τα έργα αναδεικνύουν την πραγματική φύση των ανθρώπων.

Καίτοι χρή τούς φιλοτίμως καί κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾶ, διά τοῦτο μισεῖν τά μὲν γάρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τούς ἰδιώτας οὔτε τό κοινόν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δέ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. Ὡστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὦ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν πολλοί μὲν γάρ μικρόν διαλεγόμενοι καί κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν ἄτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δέ

τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλά
κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

Λυσίας, Ὑπὲρ Μαντιθέον 18-19

Γλωσσικά σχόλια

τούς φιλοτίμως καί κοσμίως πολιτευομένους	όσους πολιτεύονται με φιλοτιμία και σεμνότητα
εἴ τις κομᾶ(ρ. κομάω, κομῶ)	αν κάποιος αφηνει μακριά κόμη, αν έχει μακριά μαλλιά
τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων	που θέλουν να κινδυνεύουν (στη μάχη), να αγωνίζονται
ἀπ' ὄψεως	από την εξωτε- ρική εμφάνιση

μικρόν διαλεγόμενοι	αν και μιλούν λίγο, σεμνά
κοσμίως ἀμπεχόμενοι	αν και ντύνονται ευπρεπώς (ἀμπέχω = περι- βάλλω, καλύπτω, ντύνω)
ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες	ἄλλοι ὅμως που τα παραμελοῦν αυτά
εἰσιν εἰργασμένοι	ἔχουν κάνει, ἔχουν προσφέρει

Ερωτήσεις

1. Πώς πρέπει να κρίνουν οι άνθρωποι τους άλλους, κατά τη γνώμη του Μαντιθέου;
2. Ποια αναλογία μπορείτε να διακρίνετε ανάμεσα στο παραπάνω κείμενο και σε αυτό της Ενότητας;

Ενότητα 7

Ο Πλούταρχος, ο οποίος συνέγραψε τη βιογραφία του Αλεξάνδρου, παραθέτει δύο εκδοχές σχετικά με τη λύση του γόρδιου δεσμού.

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ φασί, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἔχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἀλλήλων πολλάκις σκολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λῦσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῦναμμα, καὶ πολλάς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι. Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει αὐτῷ γενέσθαι τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἕστορα καλούμενον, ᾧ συνέιχετο τὸ ζυγόδεσμον, εἴθ' οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

Πλούταρχος, Αλέξανδρος 18.3-4

Γλωσσικά σχόλια

φασί	ισχυρίζονται, λένε
τῶν δεσμῶν	επειδή δε φαίνο-
τυφλάς ἐχόντων	νταν οι άκρες
τάς άρχάς	των σχοιניών
δι' άλλήλων	επειδή είχαν δε-
πολλάκις σκο-	θεί με αλλεπάλλ-
λιοῖς ἐλιγμοῖς	ηλους κόμπους
ὑποφερομένων	
άμηχανοῦντα	επειδή δεν ήξερε
λύσαι	να τον λύσει (ή
	άμηχανία: έλλει-
	ψη μέσων ή
	πόρων)
τό σύναμμα	ο δεσμός
πάνυ	πολύ
ράδιαν	εύκολη

**ἐξελόντι (μτχ.
αορ. β´ρ. ἐξαι-
ρέω ἐξαιρῶ) τοῦ
ῥυμοῦ τὸν
ἔστορα**

**ᾧ συνείχετο τὸ
ζυγόδεσμον**

**εἶθ' οὕτως
ὑφελκύσαντι
τὸν ζυγὸν**

**αφού αφάιρεσε
από τον άξονα
(το τιμόνι) της
άμαξας τον
πάσσαλο**

**με τον οποίο
συγκρατιόταν το
ζυγόδεσμο (δηλ.
ο ιμάντας που
συνδέει τον ζυγό,
το ξύλο σε σχήμα
σταυρού που
βρίσκεται στο
άκρο του
τιμονιού, με τον
ρυμό, το τιμόνι)**

**έπειτα, λοιπόν
αφού έσυρε
μακριά τον ζυγό**

Ερώτηση

Ποιες εκδοχές καταγράφει ο Πλούταρχος σχετικά με τη λύση του γόρδιου δεσμού και ποια συμφωνεί με την άποψη του Αρριανού, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 8

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανός στο έργο του Περί παρασίτου πραγματεύεται τον τύπο του παράσιτου, του ανθρώπου δηλαδή που προσκολλάται σε κάποιον πλούσιο, για να εξασφαλίσει το καθημερινό φαγητό του. Σε αυτό το έργο ο παράσιτος Σίμων προσπαθεί να αποδείξει ότι η παρασιτική είναι τέχνη, και μάλιστα ανώτερη από τη ρητορική

και τη φιλοσοφία. Στο παρακάτω απόσπασμα εκφράζει την άποψη ότι οι παράσιτοι περιφρονούν τα χρήματα.

Καί ὁ μὲν παράσιτος οὕτως ἔχει πρὸς ἀργύριον ὡς οὐκ ἂν τις οὐδέ' πρὸς τὰς ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς ψηφίδας ἀμελῶς ἔχοι, καί οὐδέν αὐτῷ δοκεῖ διαφέρειν τὸ χρυσίον τοῦ πυρός.

Λουκιανός, Περί παρασίτου, ὅτι τέχνη ἢ παρασιτική 52

Γλωσσικά σχόλια

οὕτως ἔχει πρὸς ἀργύριον ὡς οὐκ ἂν τις οὐδὲ πρὸς τάς ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς ψηφίδας ἀμελῶς ἔχοι	κρατὰ ἀπέναντι στα χρήματα την ἴδια στάση με κάποιον που θα αδιαφορούσε για τα χαλίκια του γιαλού
οὐδὲν αὐτῷ δοκεῖ διαφέρειν τὸ χρυσίον τοῦ πυρός	σε τίποτε δε διαφέρει γι' αὐτόν το χρυσάφι ἀπὸ τα κάρβουνα

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Στον παρακάτω μύθο ο Αίσωπος περιγράφει τι έπαθε ο λύκος που κακολογούσε την αλεπού στο λιοντάρι.

Λέων γηράσας ἐνόσει κατακεκλι-
μένος ἐν ἄντρῳ. Παρῆσαν δ'
ἐπισκεψόμενα τόν βασιλέα πλήν
ἄλώπεκος τᾶλλα τῶν ζώων. Ὁ
τοίνυν λύκος λαβόμενος εὐκαιρίας
κατηγόρει παρά τῷ λέοντι τῆς
ἄλώπεκος ἅτε δή παρ' οὐδέν
τιθεμένης τόν πάντων αὐτῶν
κρατοῦντα καί διά ταῦτα μηδ' εἰς
ἐπίσκεψιν ἀφιγμένης. Ἐν τοσοῦτῳ
δέ παρῆν καί ἡ ἄλώπηξ καί τῶν
τελευταίων ἠκροάσατο τοῦ λύκου
ῥημάτων. Ὁ μὲν οὖν λέων κατ'
αὐτῆς ἐβρυχᾶτο. Ἡ δ' ἀπολογίας
καιρόν αἰτήσασα· καί τίς, ἔφη, τῶν
συνελθόντων τοσοῦτον ὠφέλησέν
σε, ὅσον ἐγὼ πανταχόσε περινο-
στήσασα καί θεραπείαν ὑπέρ σου
παρ' ἰατρῶν ζητήσασα καί μαθοῦ-
σα; Τοῦ δέ λέοντος εὐθύς τήν
θεραπείαν εἰπεῖν κελεύσαντος
ἐκείνη φησίν· εἰ λύκον ζῶντα

ἐκδείρας τήν αὐτοῦ δοράν θερμήν
ἀμφιέση. Καί τοῦ λύκου κειμένου ἢ
ἀλώπηξ γελῶσα εἶπεν· οὕτως οὐ
χρή τόν δεσπότην πρὸς δυσμένειαν
παρακινεῖν ἀλλά πρὸς εὐμένειαν. Ὁ
μῦθος δηλοῖ, ὅτι ὁ καθ' ἑτέρου
μηχανώμενος καθ' ἑαυτοῦ την
πάγην περιτρέπει.

Μῦθος του Αισώπου

Γλωσσικά σχόλια

ἐνόσει	κειτόταν
κατακεκλιμένος	ἀρρωστος σε σπηλιά
παρήσαν δ' ἐπισκεψόμενα τὸν βασιλέα	εἶχαν πάει να δουν τον βασιλιά
πλὴν ἀλώπεκος	εκτός από την αλεπού

τοίνυν	λοιπόν
παρά τῷ λέοντι	στο λιοντάρι
άλῶπεκος ἄτε	επειδή τάχα δε
δή παρ' οὐδέν	δίνει δεκάρα για
τιθεμένης τόν	τον βασιλιά όλων
πάντων αὐτῶν	των ζώων
κρατοῦντα	
διὰ ταῦτα μηδ'	και γι' αυτό ούτε
εἰς ἐπίσκεψιν	καν τον
ἀφιγμένης	επισκέφθηκε
ἐν τοσοῦτῳ δέ	πάνω στην ώρα
παρῆν	εμφανίστηκε
ἤκροάσατο	άκουσε
(οριστ. αορ. β' ρ	
ἀκροάμαι,	
ἀκροῶμαι)	
τῶν τελευταίων	τα τελευταία
ῥημάτων	λόγια

κατ' αὐτῆς	εναντίον της
ἀπολογίας	αφού ζήτησε την
καιρὸν αἰτήσασα	ευκαιρία να
	απολογηθεί
ἔφη	εἶπε
τῶν	απὸ αὐτοὺς που
συνελθόντων	μαζεύτηκαν
πανταχόσε	που πήγα σε ὅλα
περινοστήσασα	τα μέρη
(μτχ. αορ. ρ.	
περινοστέω,	
περινοστῶ)	
κελεύσαντος	αφού διέταξε
φησὶν	λέει
ἐκδείρας	αφού γδάρεις
τὴν αὐτοῦ	το δέρμα του, το
δορᾶν	τομάρι του

εί... ἀμφιέση (ρ. ἀμφιέννυμαι)	αν φορέσεις
δηλοῖ	δηλώνει, φανε- ρώνει, διδάσκει
ὁ καθ' ἑτέρου μηχανώμενος καθ' ἑαυτοῦ την πάγην περιτρέπει	ὅποιος σχεδιάζει κακά εναντίον ἄλλου πέφτει ο ἴδιος στην παγίδα

Ερωτήσεις

- 1. Ποια χαρακτηριστικά έχει ο παράσιτος σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα;**
- 2. Ποια παγίδα έστησε ο λύκος στην αλεπού στον μύθο του Αισώπου και ποια κατάληξη είχε ο λύκος;**

3. Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα κοινά σημεία ανάμεσα στο κείμενο της Ενότητας και το δεύτερο παράλληλο κείμενο;

Ενότητα 9

Στο παρακάτω απόσπασμα αποτυπώνεται η αξία της υστεροφημίας για τους πεσόντες στο πεδίο της μάχης.

Καί γάρ τοι ἀγήρατοι μέν αὐτῶν αἰ μνήμαι, ζηλωταί δέ ὑπό πάντων ἀνθρώπων αἰ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μέν διά την φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δέ ὡς ἀθάνατοι διά τήν ἀρετήν. Καί γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καί ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καί σοφίας καί πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τούς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς

αὐταῖς τιμαῖς καί τούς ἀθανάτους
τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτούς καί
μακαρίζω τοῦ θανάτου καί ζηλῶ [...]

Λυσίας, Επιτάφιος 79-81

Γλωσσικά σχόλια

τοι	βέβαια, λοιπόν
ἀγήρατοι	αγέραστες, αθάνατες
ζηλωταί	αξιοθαύμαστες, αξιοζηλευτες
ὡς ἀξίους ὄντας τούς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας (μτχ. παρακ. ρ. τελευτάω, -ῶ)	επειδή το αξίζουν αυτοί που έχουν σκοτωθεί στον πόλεμο

ταῖς αὐταῖς | **να τιμώνται με τις**
τιμαῖς καὶ τους | **ίδιες τιμές που**
ἀθανάτους | **τιμούνται και οι**
τιμᾶσθαι | **αθάνατοι (θεοί)**
μακαρίζω | **θεωρῶ κάποιον**
εὐτυχή

Ερώτηση

**Τι κερδίζουν όσοι πέφτουν
ηρωικά στο πεδίο της μάχης,
σύμφωνα με το παραπάνω
απόσπασμα;**

Ενότητα 10

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε να υπάρξει πραγματική φιλία μεταξύ δύο ανθρώπων.

Ἄλλ' ἢ φιλία στάσιμόν τι ζητεῖ καὶ βέβαιον ἦθος καὶ ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ· διό καὶ σπάνιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος.

Πλούταρχος, Περί πολυφιλίας
97b 6-9

Γλωσσικά σχόλια

στάσιμον	σταθερό
βέβαιον	αμετακίνητο, σίγουρο
ἦθος	χαρακτήρας
ἀμετάπτωτον	αμετάβλητο
ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ	στην ίδια θέση και στην ίδια στενή σχέση

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα εξετάζεται αν ένας ευτυχισμένος και αυτάρκης άνθρωπος έχει ανάγκη από φίλους ή όχι.

Ἀμφισβητεῖται δέ καί περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων ἢ μή. Οὐθέν γάρ φασι δεῖν φίλων τοῖς

μακαρίοις καί αὐτάρκεσιν· ὑπάρχειν γάρ αὐτοῖς τάγαθά· αὐτάρκεις οὖν ὄντας οὐδενός προσδεῖσθαι, τόν δέ φίλον, ἕτερον αὐτόν ὄντα, πορίζειν ἅ δι' αὐτοῦ ἀδυνατεῖ.

Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια
11691)

Γλωσσικά σχόλια

ἀμφισβητεῖται	υπάρχει διαφω- νία
περί τόν εὐδαίμονα	σχετικά με τον ευτυχισμένο
εἰ δεήσεται	αν έχει ανάγκη, χρειάζεται

**οὐθέν γάρ φασι
δεῖν φίλων τοῖς
μακαρίοις καὶ
αὐτάρκεσιν**

**ισχυρίζονται
δηλαδή κάποιοι
ὅτι δε χρειάζο-
νται φίλους οι
ευτυχισμένοι και
οι αὐτάρκεις**

**αὐτάρκεις οὖν
ὄντας**

**επειδή, λοιπόν,
εἶναι αὐτάρκεις**

**οὐδενὸς
προσδεῖσθαι**

**δε χρειάζονται
κανέναν**

**ἕτερον αὐτὸν
ὄντα**

**επειδή εἶναι
διαφορετικό
ἄτομο**

**πορίζειν ἅ δι'
αὐτοῦ ἀδυνατεῖ**

**εξασφαλίζει αυτά
τα οποία ο
καθένας μόνος
του δεν μπορεί
να προμηθευτεί**

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Σε αυτό το απόσπασμα εκφράζεται η άποψη ότι η φιλία είναι αναγκαία στη ζωή του ανθρώπου και σαφώς προτιμότερη από όλα τα αγαθά.

Μετά δέ ταῦτα περί φιλίας ἔποιτ' ἄν διελθεῖν ἔστι γάρ ἀρετή τις ἢ μετ' ἀρετῆς, ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἰς τόν βίον. Ἄνευ γάρ φίλων οὐδεὶς ἔλοιτ' ἄν ζῆν, ἔχων τά λοιπά ἀγαθὰ πάντα· καί γάρ πλουτοῦσι καί ἀρχάς καί δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ φίλων μάλιστ' εἶναι χρεῖα.

**Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια
1155α**

Γλωσσικά σχόλια

ἔποιτ' ἂν (δυν. ευκτ. ενεστ. ρ. ἔπομαι) διελθεῖν	θα μπορούσαμε στη συνέχεια να συζητήσουμε
ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις ἢ μετ' ἀρετῆς	γιατί (η φιλία) είναι είδος ἀρετῆς ἢ συνυφασμένη με αὐτή
οὐδεὶς ἔλοιτ' ἂν (δυν. ευκτ. αορ. β' ρ. αἰρέομαι, -οὔμαι) ζῆν	κανείς δε θα προτιμούσε να ζει
ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα	ἀκόμα κι αν κατέχει ὅλα τα υπόλοιπα ἀγαθὰ

**καὶ γὰρ πλου-
τοῦσι καὶ ἀρχὰς
καὶ δυναστείας
κεκτημένοις
δοκεῖ φίλων
μάλιστα εἶναι
χρεία**

**γιατί και οι πλού-
σιοι και αυτοί που
έχουν απόκτησει
αξιώματα και
εξουσία θεωρούν
ότι είναι πάρα
πολύ μεγάλη
ανάγκη να έχουν
φίλους**

Ερωτήσεις

- 1. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να ανθήσει μια σωστή φιλία, σύμφωνα με το πρώτο απόσπασμα;**
- 2. Να σχολιάσετε την πρώτη περίοδο του δεύτερου παράλληλου κειμένου και να διατυπώσετε την προσωπική σας γνώμη.**

- 3. Πώς δικαιολογεί ο Αριστοτέλης (βλ. τρίτο παράλληλο κείμενο) την άποψη ότι η φιλία είναι αναγκαιότατον εἰς τὸν βίον;**
- 4. Να εντοπίσετε κοινά θεματικά στοιχεία στο κείμενο της Ενότητας και στα παράλληλα κείμενα.**

Ενότητα 11

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Πλούταρχος περιγράφει πόσο δύσκολο ήταν να χαλιναγωγήσει κάποιος ένα άλογο άγριο σαν τον Βουκεφάλα. Ο μόνος που τα κατάφερε ήταν ο Αλέξανδρος, γεμίζοντας έτσι χαρά και υπερηφάνεια τον πατέρα του Φίλιππο.

Προσδραμών (Ἀλέξανδρος) τῷ ἵππῳ καί παραλαβών τήν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τόν ἥλιον, ὡς ἔοικεν ἐννοήσας ὅτι τήν σκιάν προπίπτουσιν καί σαλευομένην ὀρῶν πρό αὐτοῦ διαταράττοιο. [...] Ὡς δ' ἔώρα τόν ἵππον ἀφεικότα τήν ἀπειλήν, ὀργῶντα δέ πρὸς τόν δρόμον, ἀφείς ἐδίωκεν, ἤδη φωνῇ θρασυτέρα καί ποδός κρούσει χρώμενος. Τῶν δέ περί τόν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καί σιγή τό πρῶτον· ὡς δέ κάμψας ὑπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρός καί γεγηθῶς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνηλάλαξαν, ὁ δέ πατήρ καί δακρῦσαί τι λέγεται πρὸς τήν χαράν, καί καταβάντος αὐτοῦ τήν κεφαλὴν φιλήσας, ὦ παῖ, φάναι, ζήτει σεαντῷ βασιλείαν ἴσην· Μακεδονία γάρ σ' οὐ χωρεῖ.

Πλούταρχος, Ἀλέξανδρος 6.5-8

Γλωσσικά σχόλια

προσδραμών (μτχ. αορ. β' ρ. προστρέχω)	αφού έτρεξε προς
τήν ήνίαν	το χαλινάρι
έπέστρεψε προς τόν ήλιον	γύρισε προς τον ηλιο
ώς έοικεν έννοήσας	αφού αντιλή- φθηκε, καθώς φαίνεται
ότι τήν σκιάν προπίπτουσιν καί σαλευομε- νην όρῶν πρό αύτου διαταράττοιο	ότι (το άλογο) ταραζόταν, επειδή έβλεπε μπροστά του τη σκιά που έπεφτε και κινούνταν

ἀφεικότα (μτχ. παρακ. ρ. ἀφίημι) τήν ἀπειλήν	να έχει απαλλαχθεί από την απειλή
ὀργῶντα δε	και να ορμά
ἀφείς (μτχ. αορ. ρ. ἀφίημι)	αφού το άφησε
φωνῆ	φωνάζοντας
θρασυτέρα και	αποφασιστικά
ποδός κρούσει	και χτυπώντας το
χρῶμενος	πόδι
δέ περι τόν	αυτοί που ήταν
Φίλιππον	με τον Φίλιππο
ώς δε κάμψας	όταν όμως πήρε
ὑπέστρεψεν	στροφή και
ὀρθῶς	επέστρεψε
	ὀρθιος πάνω στο
	άλογο

σοβαρός και γεγηθώς	περήφανος (με θριαμβευτικό ύφος) και χαρούμενος
ἀνηλάλαξαν(οριστ. αορ. ρ. ἀναλαλάζω)	κραύγασαν δυνατά
φάναι(απαρ. ενεστ. ρ. φημί)	ότι είπε
σεαυτῷ	για τον εαυτό σου

Ερωτήσεις

1. Πώς κατάφερε ο Αλέξανδρος να δαμάσει τον Βουκεφάλα, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα; Πώς θα χαρακτηρίζατε τον Αλέξανδρο με βάση όσα διαβάσατε;

2. Ποια συμβουλή έδωσε ο Φίλιππος στον γιο του; Την ακολούθησε ο Αλέξανδρος;

Ενότητα 12

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Στράβων παραθέτει το σχόλιο του Ποσειδωνίου (φιλόσοφος του 2ου/1ου αιώνα π.Χ. από την Απάμεια της Συρίας) σχετικά με την Ατλαντίδα.

**Πρός ὃ καί τό τοῦ Πλάτωνος εὔ
παρατίθησιν, ὅτι ἐνδέχεται καί μή
πλάσμα εἶναι τό περί τῆς νήσον τῆς
Ἄτλαντίδος, περί ἧς ἐκεῖνος
ἱστορήσαι Σόλωνά φησι
πεπυσμένον παρά τῶν Αἴγυπτίων**

ἱερέων, ὡς ὑπάρχουσα ποτε
ἀφανισθεῖη, τό μέγεθος οὐκ
ἐλάττων ἤπειρον.

Στράβων, Γεωγραφικά 2.3.6

Γλωσσικά σχόλια

πρὸς ὃ καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος εὖ παρατίθησιν	σε σχέση με αυτό ορθῶς παραθέτει και την εκδοχή του Πλάτωνα
πλάσμα περὶ ἧς φησι	πλαστή ιστορία για την οποία ισχυρίζεται
πεπυσμένον (μτχ. παρακ. ρ. πυνθάνομαι)	αφού την είχε πληροφορηθεί

ὡς ὑπάρχουσα ποτε ἀφανισθεῖη | **ὅτι, ἐνῶ υπήρχε κάποτε, εξαφανίστηκε**
τὸ μέγεθος οὐκ ἐλάττων ἤπειρον | **στο μέγεθος ὄχι μικρότερη ἀπὸ ἤπειρο**

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Στο παρακάτω απόσπασμα γίνεται αναφορά στον πόλεμο που είχε διεξαχθεί πολύ παλιά ανάμεσα σε εκείνους που κατοικούσαν ἔξω ἀπὸ τις Ηράκλειες στήλες και εκείνους που κατοικούσαν εντός. Στον πόλεμο αυτόν ἔπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο οι βασιλιάδες της νήσου Ατλαντίδας.

Πάντων δὴ πρῶτον μνησθῶμεν ὅτι
τό κεφάλαιον ἦν ἑνακισχίλια ἔτη,
ἀφ' οὗ γεγονώς ἐμηνύθη πόλεμος
τοῖς θ' ὑπὲρ Ἡρακλείας στήλας ἔξω
κατοικοῦσιν καὶ τοῖς ἐντός πᾶσιν·
ὃν δεῖ νῦν διαπεραίνειν. Τῶν μὲν
οὖν ἤδε ἡ πόλις ἄρξασα καὶ πάντα
τόν πόλεμον διαπολεμήσασα
ἐλέγετο, τῶν δ' οἱ τῆς Ἀτλαντίδος
νήσον βασιλῆς, ἦν δὴ Λιβύης καὶ
Ἀσίας μείζω νήσον οὔσαν ἔφασκεν
εἶναί ποτε, νῦν δέ ὑπὸ σεισμῶν
δῦσαν ἄπορον πηλόν τοῖς ἐνθένδε
ἐκπλέουσιν ἐπὶ τό πᾶν πέλαγος,
ὥστε μηκέτι πορεύεσθαι, κωλυτὴν
παρασχεῖν.

Πλάτων, Κριτίας 108ε-109α

Γλωσσικά σχόλια

πάντων δὴ πρῶτον	πρῶτα απ' ὅλα βέβαια
μνησθῶμεν(υποτ. παθ. αορ. α' ρ. μιμνήσκομαι)	ας θυμηθούμε
ὅτι τὸ κεφάλαιον ἦν ἑνακισχίλια ἔτη ἀφ' οὗ γεγονῶς ἐμηνύθη πόλεμος	ὅτι πέρασαν συνολικά εννέα χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τότε που κηρύχθηκε πόλεμος

**ὄν δεῖ νῦν
διαπεραίνειν
τῶν μὲν οὖν ἤδε
ἢ πόλις ἄρξασα
καὶ πάντα τὸν
πόλεμον
διαπολεμήσασα
ἐλέγετο**

**τον πόλεμο αυ-
τόν πρέπει να
τον αφηγηθῶ
μέχρι τέλους
λεγόταν ὅτι την
αρχηγία ὄσων
κατοικοῦσαν μέ-
σα ἀπὸ τις Ηρά-
κλειες στήλες την
εἶχε αὐτὴ ἐδῶ ἡ
πόλη (δηλ. ἡ
Ἀθήνα) μέχρι το
τέλος του πολέ-
μου**

**τῶν δ' οἱ τῆς
Ἄτλαντίδος
νήσον βασιλῆς**

**ενώ των ἄλλων
αρχηγοί ἦταν οἱ
βασιλιάδες της
Ἀτλαντίδας**

**ἦν δὴ Λιβύης καὶ
Ἀσίας μείζω
νῆσον οὐσαν
ἔφαμεν εἶναι**

**ὑπὸ σεισμῶν
δῦσαν**

**ἄπορον πηλὸν
τοῖς ἐνθένδε
ἐκπλέουσιν ἐπὶ
τὸ πᾶν πέλαγος,
ὥστε μηκέτι
πορεύεσθαι,
κωλυτὴν
παρασχεῖν**

**η οποία, είπαμε,
ήταν κάποτε νησί
πιο μεγάλο από
τη Λιβύη και την
Ασία**

**αφού βυθίστηκε
μετά από
σεισμούς**

**άφησε λάσπη
που εμποδίζει
αυτούς που από-
πλέουν από εδώ,
με αποτέλεσμα
να μην μπορούν
να προχωρή-
σουν προς το
ανοιχτό πέλαγος
/ προς τον
ωκεανό**

Ερωτήσεις

- 1. Συμφωνεί ο Ποσειδώνιος με την άποψη του Πλάτωνα για την Ατλαντίδα, όπως αυτή εκφράζεται στο κείμενο της Ενότητας;**
- 2. Ποια επιπλέον στοιχεία παρέχει το δεύτερο απόσπασμα σε σχέση με το κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 13

Στον λόγο του Ισοκράτη Προς Δημόνικον - που θεωρείται από τους φιλόλογους νόθος- βρίσκουμε ποικίλες συμβουλές για το πώς πρέπει να ζει ο άνθρωπος. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο συγγραφέας συμβουλεύει τον Δημόνικο για τα κριτήρια με τα οποία πρέπει να αξιολογεί τους πραγματικούς φίλους.

Δοκίμαζε τούς φίλους ἕκ τε τῆς περὶ τόν βίον ἀτυχίας καί τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τό μὲν γάρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τούς δέ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐάν μή προσμένης τάς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς.

Ἰσοκράτης, Πρὸς Αἰμόνικον
25-26

Γλωσσικά σχόλια

ἕκ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας		από τη συμμε- τοχή στους κινδύνους
ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν		στη φωτιά δοκιμάζουμε

διαγιγνώσκομεν	διακρίνουμε,
χρήσει (οριστ. μέλλ. ρ. χρήομαι, χρῶμαι) τοῖς φίλοις	θα συμπεριφέρεσαι στους φίλους, θα αντιμετωπίζεις
τάς παρ' ἐκείνων δεήσεις	τα παρακάλια τους
αὐτεπάγγελτος	αυθόρμητα, με δική σου πρωτοβουλία

Ερωτήσεις

- 1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του πραγματικού φίλου κατά τον Ισοκράτη;**
- 2. Ποια από τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στο παραπάνω απόσπασμα απαντούν στο κείμενο της**

Ενότητα 14

Από τον παρακάτω μύθο μαθαίνουμε πώς οι λαγοί συμβιβάστηκαν με το πρόβλημα της δειλίας τους.

Λαγωοί καταγνόντες ἑαυτῶν δειλίαν ἔγνωσαν δεῖν ἑαυτούς κατακρημνίσαι. Παραγενομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τινα κρημνόν, ᾧ λίμνη ὑπέκειτο, οἱ ἔνταῦθα βάτραχοι ἀκούσαντες τῆς ποδοψοφίας ἑαυτούς εἰς τὰ βάθη τῆς λίμνης ἐδίδοσαν. Εἷς δὲ τις τῶν λαγωῶν θεασάμενος αὐτούς ἔφη πρὸς τοὺς ἑτέρους· ἀλλὰ μηκέτι ἑαυτούς κατακρημνίσωμεν ἰδοὺ γάρ, εὐρηνται καὶ ἡμῶν δειλότερα ζῶα. Οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρώποις αἱ τῶν ἄλλων συμφοραὶ τῶν ἰδίων δυστυχημάτων παραμυθίαί γίνονται.

Μύθος του Αισώπου

Γλωσσικά σχόλια

λαγωοί	οι λαγοί
καταγνόντες (μτχ. αορ. β´ ρ. καταγιγνώσκω)	όταν ανακάλυψαν /συνειδητοποίησαν
έγνωσαν δειν	αποφάσισαν ότι έπρεπε
παραγενομένων δέ αύτων	όταν όμως αυτοί έφτασαν
ώ λίμνη ύπέκειτο	κάτω από τον οποίο βρισκόταν μια λίμνη
ένταυθα	εκεί
ή ποδοσοφία	το ποδοβολητό

<p> ἑαυτοὺς εἰς τὰ βάθη τῆς λίμνης ἐδίδοσαν </p>	<p> κρύφτηκαν στα βάθη της λίμνης </p>
<p> εἷς </p>	<p> ένας </p>
<p> θεασάμενος </p>	<p> όταν είδε </p>
<p> ἔφη πρὸς τοὺς ἑτέρους </p>	<p> είπε στους άλλους </p>
<p> μηκέτι ἑαυτοὺς κατακρημνίσωμεν </p>	<p> ας μην γκρεμι- στούμε τώρα πια </p>
<p> ἴδου γάρ </p>	<p> γιατί να </p>
<p> εὕρηνται (οριστ. παρακ. ρ. εὕρισκομαι) </p>	<p> έχουν βρεθεί </p>
<p> τῶν ἰδίων δυστυχημάτων </p>	<p> των δικών τους δυστυχιών </p>
<p> παραμυθία </p>	<p> παρηγοριές </p>

Ερωτήσεις

- 1. Ποιο ήταν το πρόβλημα των λαγών και πώς κατάφεραν να το ξεπεράσουν;**
- 2. Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, κοινά στοιχεία ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 15

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Στην αρχαία ελληνική μυθολογία, όταν κάποιος βρισκόταν σε δύσκολη θέση, ζητούσε από τους θεούς να μεταμορφωθεί. Ο μυθογράφος Παρθένιος αναφέρει τη μεταμόρφωση της Δάφνης στο ομώνυμο φυτό.

Ἀπόλλωνα δέ Δάφνη ἐπ' αὐτήν
ἰόντα προΐδομένη μάλα ἔρρωμένως
ἔφευγεν. Ὡς δέ συννεδιώκετο, παρά
Διός αἰτεῖται ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλα-
γῆναι. Καί αὐτήν φασι γενέσθαι τό
δένδρον τό ἐπικληθέν ἀπ' ἐκείνης
δάφνην.

Παρθένιος, Ερωτικά Παθήματα
15.4

Γλωσσικά σχόλια

ἐπ' αὐτήν ἰόντα	επειδή είδε (τον
προΐδομένη	Απόλλωνα) να
	κατευθύνεται
	προς το μέρος
	της
μάλα	με μεγάλο
ἔρρωμένως	σθένος
ὥς δέ	καθώς όμως
συννεδιώκετο	καταδιωκόταν

ἀπαλλαγῆναι | να χαθεί, να
εξαφανιστεί

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Λατίνος ποιητής Οβίδιος στο έργο του **Μεταμορφώσεις** παρουσιάζει μια ιστορία όμοια με αυτήν του Λευκίππου. Ο Λύκτος ζούσε στην Κρήτη με τη γυναίκα του Τελέθουσα. Όταν αυτή έμεινε έγκυος, της ξεκαθάρισε ότι θα κρατούσαν το παιδί, μόνο αν ήταν αγόρι. Η γυναίκα, με την καθοδήγηση της θεάς Ίσιδας, αποφάσισε να κρατήσει το παιδί όποιο κι αν ήταν το φύλο του. Γέννησε τελικά κορίτσι και, για να το γλιτώσει από τον θάνατο, είπε ψέματα στον άντρα της ότι ήταν αγόρι και συνέχισε να το ανατρέφει και να το ντύνει σαν να ήταν αγόρι. Το όνομα

του παιδιού ήταν Ἴφισ. Μετά από πολλές περιπέτειες η θεά Ἴσις μεταμόρφωσε το παιδί σε αγόρι. Παραθέτουμε αποσπάσματα από την έμμετρη ελληνική μετάφραση του ποιήματος.

Η εντολή του Λύκτου

Ἵτι ἐγγύς, ὡς λέγεται, τῶν τῆς
Κνωσσοῦ ὀρίων, 1091
οἷς ἀγχιτέρμων τῆς Φαιστοῦ
ἡ βασιλεία κεῖται,
ἄνῆρ τις Λύκτος τοῦνομα
τήν κατοικίαν εἶχεν,
ὅς γένος καίπερ ἄσημον ἐξ
ἐλευθέρων ἔλκων,
τῆς γενετῆς μέν μείζονα οὐκ
ἐπεδείκνυ πλοῦτον,
ἄλλ ὅμως βίον ἔντιμον καί ἀψεγῆ
ἐβίον.

Αὐτῷ, καθάπερ φέρεται, τῆς

γυναικός κυούσης,
καί τῶν ὠδίνων τοῦ δεινοῦ
ἐφεστηκότος χρόνου,
τοιούτοις ῥήμασιν αὐτῆς τάς ἀκοάς
ἐκπλήττει·
δύο τινα καί βούλομαι καί εὔχομαί
σοι, γύναι· 1100
βραχύν καί οὐ πολύπονον τοῦ
τοκετοῦ τόν χρόνον,
καί τέκνον ἄρσεν τόν καρπόν τῶν
ἐλαφρῶν ὠδίνων·

Γλωσσικά σχόλια

οἷς ἀγχιτέρμων	κοντά / γειτονικά στα οποία
ὅς γένος καίπερ ἄσημον ἐξ ἐλευθέρων ἔλκων	ο οποίος, αν και η καταγωγή του ηταν άσημη, είχε γονεῖς ελεύθε- ρους

τῆς γενετῆς	απ' ὅ,τι επέτρεπε
τῶν ὠδίνων τοῦ	ἡ καταγωγή του
δεινοῦ	ὅταν ἔφτασε ἡ
ἐφροσθηκότος	δύσκολη ὥρα
χρόνου	τῶν πόνων του
τοιοῦτοῖς	τοκετοῦ
ῥήμασιν	με τέτοια λόγια
ἐκπλήττει	τρομάζει,
	τρομοκρατεῖ

Το τέχνασμα τῆς Τελέθουσας

[...] Ὅτε δ' ἐπῆλθεν ὁ καιρός τῶν
χαλεπῶν ὠδίνων, 1150
καί ἡ γαστήρ τόν αὔξοντος
ἀνεκουφίσθη φόρτου,
τῷ ἀγνοοῦντι μέν πατρί θυγάτριόν
τι ἔφου,
ἀλλά ἡ μήτηρ κρύψασα τό τοῦ
τεχθέντος γένος,

πιστῆ τροφῷ τό νήπιον πρός
τό τραφήναι δίδει,
καί τόν ἀγνώτα σύζυγον
κατασοφισαμένη,
ἄρρην αὐτῷ παρίστησι τόν
τῆς κοιλίας γόνον.

Γλωσσικά σχόλια

τῶν χαλεπῶν	των δύσκολων
ἢ γαστήρ	ἡ κοιλιά
ἔφυ	γεννήθηκε
τό τοῦ	το φύλο του
τεχθέντος γένος	παιδιού
ἀγνώτα	που δε γνώριζε, που αγνοούσε
κατασοφισαμένη	αφού εξαπάτησε με τεχνάσματα

Η μεταμόρφωση του κοριτσιού σε αγόρι

[...] Οὐδ' ἡ λευκότης ἡ αὐτὴ ἐν τῷ
προσώπῳ μένει- 1300
καί σθένος προσλαμβάνουσιν αἱ
τῶν μελῶν κινήσεις,
καί θρασυτέρα γίγνεται ἡ
τοῦ προσώπου ὄψις,
καί βαθμηδὸν βραχύτερον τὸ
τῶν πλοκάμων μέτρον,
ἄλλοία δέ τις δύναμις ἄρρηνωπη
τὴν φύσιν,
τὴν πρώτην διαδέχεται τῆς
κορασίδος χάριν,
καί ἄρρην τέλος γίνεσθαι ἐκ
γυναικός, ὧ Πφι.

Ὀβίδιος, Μεταμορφώσεις στ.
1091-1102, 1150-1156, 1300-
1306 (μτφρ. Α.Σ. Κάσδαγλης)

Γλωσσικά σχόλια

σθένος προσλαμβάνουσιν	αποκτούν επιπλέον δύναμη
θρασυτέρα	περισσότερο θαρραλέα, πιο τολμηρή
καί βαθμηδόν βραχύτερον τό τῶν πλοκάμων μέτρον	και βαθμιαία έγινε πιο κοντό το μήκος των μαλλιών
άλλοια	αλλιώςτική, διαφορετική

Ερωτήσεις

- 1. Τι ζήτησε η Δάφνη από τον Δία στο πρώτο παράλληλο κείμενο και για ποιο λόγο; Υπάρχει, κατά τη γνώμη σας, κάποιο κοινό θεματικό μοτίβο ανάμεσα σε αυτό το απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;**
- 2. Ποια κοινά θεματικά μοτίβα διαπιστώνετε ότι υπάρχουν ανάμεσα στο κείμενο της Ενότητας και το δεύτερο παράλληλο κείμενο;**

Ενότητα 16

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Πλούταρχος περιγράφει τον ξεπεσμό του Διονυσίου του Νεοτέρου, τυράννου των Συρακουσών, και σχολιάζει τη μεταστροφή της τύχης του.

Τοῦ δε Διονυσίου καταπλεύσαντος εἰς Κόρινθον, οὐδεὶς ἦν Ἑλλήνων ὃς οὐχὶ θεάσασθαι καὶ προσειπεῖν ἐπόθησεν αὐτόν, ἀλλ' οἷ τε χαίροντες ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς διὰ μῖσος ἄσμενοι συνῆλθον, οἷον ἐρριμμένον ὑπὸ τῆς τύχης πατήσοντες, οἷ τε πρὸς τὴν μεταβολὴν τρεπόμενοι καὶ συμπαθοῦντες ἐθεῶντο πολλὴν ἐν ἀσθενέσι τοῖς ἀνθρωπίνοις καὶ προδῆλοις τὴν τῶν ἀδῆλων αἰτιῶν καὶ θεῶν δύναμιν. Οὐδέν γάρ οὔτε φύσεως ὁ τότε καιρὸς οὔτε τέχνης ὅσον ἐκεῖνο τύχης ἔργον ἐπεδείξατο, τὸν Σικελίας ὀλίγον ἔμπροσθεν τύραννον ἐν Κορίνθῳ διατρίβοντα περὶ τό ὄψοπῶλιον, ἢ καθήμενον ἢ ἐν μυροπωλίῳ, πίνοντα κεκραμένον ἀπὸ τῶν καπηλείων [...]

Πλούταρχος, Τιμολέων 14.1-3

Γλωσσικά σχόλια

τοῦ δε Διονυσίου καταπλεύσαντος οὔδεις ἦν Ἑλλήνων ὃς οὐχὶ θεάσασθαι καὶ προσειπεῖν ἐπόθησεν αὐτόν	ὅταν ο Διονύσιος κατέπλευσε, αποβιβάστηκε ὅλοι οι Ἕλληνες εἶχαν την περιέρ- γεια (λαχτάρα) να τον δουν και να μιλήσουν μαζί του
ἀλλ' οἳ τε χαίροντες ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς διὰ μῖσος ἄσμενοι συνῆλθον	ἄλλοι ἀπὸ μῖσος χαίρονταν για τις συμφορές του ευχαριστημένοι συγκεντρώθηκαν

οἷον ἔρριμμένον (μτχ. παρακ. ρ. ρίπτομαι) ὑπό τῆς τύχης πατήσοντες	σαν για να τον ποδοπατήσουν ριγμένο κάτω από την τύχη, την κακοτυχία
οἷ τε τρεπόμενοι	και ἄλλοι που μεταστράφηκαν, ἄλλαξαν γνώμη
πρός τήν μεταβολήν	για την αλλαγή της τύχης
ἔθεῶντο (οριστ. παρατ. ρ. θεάο- μαι, θεῶμαι) πολ- λήν ἐν ἀσθενέ- σι τοῖς ἀνθρωπί- νοις καί προδῆ- λοις τήν τῶν ἀ- δήλων αἰτιῶν καί θειῶν δύναμιν	έβλεπαν τη μεγάλη δύναμη που ασκούν στα ασθενή και ορατά ανθρώπινα πράγματα οι αθέατες και θείες αιτίες

**Οὐδέν γάρ οὔτε
φύσεως ὁ τότε
καιρὸς οὔτε τέ-
χνης ὅσον ἐκεῖ-
νο τύχης ἔργον
ἐπεδείξατο**

**εποχή δεν είχε
να επιδείξει κανέ-
να ἔργο, οὔτε της
φύσης οὔτε της
τέχνης, τόσο
αξιοπερίεργο
ὅσο το ἔργο
εκείνο της τύχης**

**ὀλίγον
ἔμπροσθεν
διατρίβοντα**

**λίγο πιο πριν
να περνά τον
καιρό του**

**περὶ τὸ
ὄψοπῶλιον**

**γύρω ἀπὸ την
αγορά ὅπου πω-
λούνται τρόφιμα
και ψάρια / την
ψαραγορά**

**κεκραμένον(μτχ.
παρακ. ρ. κερᾶν-
νυμαι - ενν. οῖον)**

**κρασί αναμεμειγ-
μένο με νερό**

Ερωτήσεις

1. Πώς κατέληξε να ζει ο Διονύσιος ο Νεότερος;
2. Ποιες φράσεις από το παραπάνω απόσπασμα αναφέρονται στη μεταστροφή της τύχης;
3. Τι συνδέει, κατά τη γνώμη σας, το παραπάνω απόσπασμα με το κείμενο της Ενότητας;
4. Ο Ηρόδοτος μας πληροφορεί ότι ο Σόλων στη συνομιλία του με τον Κροίσο είχε εκφράσει μια άποψη σχετικά με τον ορισμό του ευτυχισμένου ανθρώπου. Ποιο ήταν το ρητό του Σόλωνα στην περίπτωση εκείνη και πώς βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση του Διονυσίου του Νεοτέρου;

Ενότητα 17

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Αιλιανός περιγράφει στο παρακάτω απόσπασμα τον τρόπο με τον οποίο το χταπόδι συλλαμβάνει τα ψάρια, εξασφαλίζοντας την τροφή του.

Ἐλλοχῶσι δέ οἱ πολύποδες καί τούς ἰχθύς τόν τρόπον τοῦτον. Ὑπό ταῖς πέτραις κάθηνται, καί ἑαυτούς ἐς τήν ἐκείνων μεταμορφοῦσι χρόαν, καί τοῦτο εἶναι δοκοῦσιν, ὅπερ οὖν καί πεφύκασιν αἱ πέτραι. Οἱ τοίνυν ἰχθύς προσνέουσιν οἷον εἰ τῇ πέτρᾳ τοῖς πολύποσιν, οἱ δέ ἀφυλάκτους ὄντας αὐτούς περιβάλλουσι ταῖς ἐξ ἑαυτῶν ἄρκυσι ταῖς πλεκτάναις.

Αἴλιανός, Ποικίλη Ἱστορία 1.1

Γλωσσικά σχόλια

έλλοχῶσι	παραμονεύουν, στηνουν ενέδρα
οἱ πολύποδες	τα χταπόδια
ἐαυτοὺς ἐς τὴν ἐκείνων	μεταμορφώνονται παίρνοντας το
μεταμορφοῦσι	χρῶμα εκείνων
χρῶα	των βράχων
καὶ τοῦτο εἶναι δοκοῦσιν	και φαίνονται ὅτι εἶναι αὐτό (δηλαδή, βράχοι)
ὄπερ πεφύκασιν	το οποίο εἶναι ἀπό τη φύση τους
προσνέουσιν τοῖς πολύποσιν	πλησιάζουν κολυμπώντας τα χταπόδια

οἰονεὶ τῆ πέτρα | σαν να εἶναι
βράχος
ταῖς ἐξ ἑαυτῶν | με τα δικά τους
ἄρκυσι ταῖς | δίχτυα, δηλαδη
πλεκτάναις | τα πλοκάμια

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο απόστολος Παύλος κηρυξε την αγάπη προς τον συνάνθρωπο υποστηρίζοντας ότι αυτή είναι η τέλεια εκπλήρωση των εντολών του Θεού.

Μηδενί μηδέν ὀφείλετε εἰ μή τό ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γάρ ἀγαπῶν τόν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε· τό γάρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καί εἴ τις ἕτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακόν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμον ἡ ἀγάπη.

Ἀπόστολος Παῦλος,
Ἐπιστολή πρὸς Ῥωμαίους 13.8-10

Γλωσσικά σχόλια

εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους	εκτός από το να αγαπά ο ένας τον άλλο
ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκε	αυτός που αγαπά τον άλλο τηρεῖ τον νόμο
ἀνακεφαλαιοῦται κακόν οὐκ ἐργάζεται	συνοψίζεται δεν κάνει κακό
πλήρωμα νόμον	εκπλήρωση του νόμου

Ερωτήσεις

- 1. Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η τεχνική των χταποδιών, όπως περιγράφεται στο πρώτο απόσπασμα, με την τεχνική του κάβουρα που περιγράφεται στο κείμενο της Ενότητας;**
- 2. Να αναζητήσετε κοινά σημεία ανάμεσα στις προτροπές που απευθύνει ο Μέγας Βασίλειος στο κείμενο της Ενότητας και σε αυτές του αποστόλου Παύλου στο δεύτερο παράλληλο κείμενο.**

Ενότητα 18

Στους μύθους που ακολουθούν γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις που υφίσταται κάποιος, όταν προσπαθεί με ψέματα και τεχνάσματα να εξαπατήσει τους άλλους.

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ἄνῆρ πένης νόσων καί κακῶς
διακείμενος ηὔξατο τοῖς θεοῖς
ἐκατόμβην τελέσαι, εἰ περισώσειαν
αὐτόν. Οἱ δέ ἀπόπειραν αὐτοῦ
ποιήσασθαι βουλόμενοι ῥαῖσαι τά-
χιστα αὐτόν παρεσκεύασαν. Κἀκεῖ-
νος ἐξαναστάς ἐπειδὴ ἀληθινῶν
βοῶν ἠπόρει, στεατίνους ἑκατόν
πλάσας ἐπὶ τινος βωμοῦ κατέκαυ-
σεν εἰπών· ἀπέχετε τὴν εὐχήν, ὦ
δαίμονες. Οἱ δέ θεοὶ βουλόμενοι
αὐτόν ἐν μέρει ἀντιβουκολῆσαι
ὄναρ αὐτῷ ἔπεμψαν, παραινοῦντες
ἐλθεῖν εἰς τὸν αἰγιαλόν· ἐκεῖ γάρ εὐ-
ρήσει Ἀττικὰς χιλίας. Καί ὅς περι-
χαρῆς γενόμενος δρομαῖος ἦκεν ἐπι-
τὴν ἠϊόνα. Ἐνθα δὴ λησταῖς
περιπεσῶν ἀπήχθη καί ὑπ' αὐτῶν
πωλούμενος εὔρε δραχμὰς χιλίας.

Μῦθος του Αισώπου

Γλωσσικά σχόλια

πένης	φτωχός
νόσων και	που ήταν
κακῶς	άρρωστος και σε
διακείμενος	άσχημη
	κατάσταση
ἠύξατο (οριστ.	υποσχέθηκε /
αορ. ρ. εὔχομαι)	έταξε στους θεούς
τοῖς θεοῖς ἑκα-	να προσφέρει
τόμβην τελέσαι,	θυσία εκατό βο-
εἰ περισώσειαν	διών αν τον
αὐτόν περισώ-	έσωζαν
σειαν αὐτόν	
ἀπόπειραν	δοκιμάζω
ποιούμαι τινος	κάποιον
ῥαῖσαι(απαρ.	τον έκαναν να
αορ. ρ. ῥαίζω)	θεραπευτεί πολύ
τάχιστα αὐτόν	γρήγορα, τον
παρεσκεύασαν	θεράπευσαν
	αμέσως

ἐξαναστάς (μτχ. αορ. β' ρ. ἐξανίσταμαι)	όταν στάθηκε στα πόδια του, όταν ένιωσε καλά
βοῶν ἠπόρει (οριστ. παρατ. ρ. ἀπορέω, ἀπορῶ)	δεν είχε βόδια
στεατίνους ἐκατόν πλάσας	αφού έπλασε εκατό από ζύμη
ἀπέχετε τήν εὐχήν, ὧ δαίμονες	θεοί, λάβετε ό,τι σας έταξα
έν μέρει ἀντιβουκολῆσαι	με τη σειρά τους να τον εξαπατή- σουν / περιπαί- ξουν
ὄναρ	όνειρο
παραινοῦντες	παρακινώντας
Ἄττικᾶς χιλίας	χίλιες αττικές δραχμές

καὶ ὅς	κι αυτός
δρομαῖος ἤκεν	ἔφτασε
	τρέχοντας
ἐπι τήν ἡίονα (ἡίων, ἡiónος)	στην ακρογιαλιά
ἐνθα δὴ	εκεί λοιπόν
λησταῖς	αφού ἔπεσε σε
περιπεσών	ληστές
καὶ ὑπ' αὐτῶν	αυτοί τον πούλη-
πωλούμενος	σαν και ἔπιασε
εὔρε δραχμάς	χίλιες δραχμές
χιλίας	(αντί χιλίων δραχμών)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ἔθος ἐστὶ τοῖς πλέουσι ἐπάγεσθαι κύνας Μελιταίους καὶ πιθήκους πρὸς παραμυθίαν τοῦ πλοῦ. Καὶ δὴ τις πλεῖν μέλλων πίθηκον συνανήνεγκε. Γενομένων δέ αὐτῶν

κατά τό Σούνιον (ἐστί δέ τοῦτο Ἀθηναίων ἀκρωτήριον) συνέβη χειμῶνα σφοδρόν γενέσθαι. Περιτραπείσης δέ τῆς νηός καί πάντων διακολυμβώντων καί ὁ πίθηκος ἐνήχето. Δελφίς δέ θεασάμενος αὐτόν καί οἴόμενος ἄνθρωπον εἶναι ὑπεξελθών διεκόμιζεν. Ὡς δέ ἐγένετο κατά τόν Πειραιᾶ, τόν τῶν Ἀθηναίων λιμένα, ἐπυρθάνετο τοῦ πιθήκου, εἰ τό γένος Ἀθηναῖός ἐστι. Τοῦ δέ εἰπόντος καί λαμπρῶν γε ἐνταῦθα τετυχηκέναι γονέων, ἐκ δευτέρου ἠρώτα αὐτόν, εἰ ἐπίσταται τόν Πειραιᾶ. Καί ὅς ὑπολαβών αὐτόν ἄνθρωπον λέγειν ἔφασκε καί φίλον αὐτοῦ εἶναι καί συνήθη. Καί ὁ δελφίς ἀγανακτήσας κατά τῆς αὐτοῦ ψευδολογίας βαπτίζων αὐτόν ἀπέπνιξεν.

Μῦθος του Αισώπου

Γλωσσικά σχόλια

ἔθος ἔστι	εἶναι συνήθεια
ἐπάγεσθαι	να φέρνουν μαζί τους
κύνας Μελιταίους	σκυλιά από τη Μάλτα
πρὸς παραμυθίαν τοῦ πλοῦ	για ανακούφιση, διασκέδαση στο ταξίδι
μέλλων	ο οποίος επρόκειτο
συνανήνεγκε (ὄρισε. αορ. β' ρ. συναναφέρω)	έφερε μαζί του
γενομένων δὲ αὐτῶν	και ὅταν αυτοί έφτασαν

ἐνήχετο (οριστ. παρατ. ρ. νήχομαι)	κολυμπούσε
οἰόμενος	επειδή νόμιζε
ὑπεξελθῶν	τον πήρε στην
διεκόμιζεν	πλάτη και τον
	μετέφερε
ἐπυνθάνετο	ζήτησε να
	πληροφορηθεί,
	ρώτησε
εἰ ἐπίσταται	αν γνωρίζει
ὑπολαβῶν	επειδή θεώρησε
ἔφασκε	άρχισε να λέει
συνήθη	στενός φίλος
βαπτίζων αὐτόν	βυθίζοντας τον
	στο νερό

Ερωτήσεις

- 1. Με ποιον τρόπο προσπάθησε ο άνθρωπος να ξεγελάσει τους θεούς στο πρώτο παράλληλο κείμενο και πώς αντέδρασαν αυτοί;**
- 2. Πώς κατάλαβε στο δεύτερο παράλληλο κείμενο το δελφίνι ότι ο πίθηκος έλεγε ψέματα και πώς τον τιμώρησε;**
- 3. Ποια κοινά σημεία συνδέουν τα παραπάνω αποσπάσματα με το κείμενο της Ενότητας;**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.